

Modrá krajina v kopii

Patrik Hábl

Obraz *Modrá krajina*¹ vznikl v roce 1999, v době, kdy jsem studoval v ateliéru Pavla Nešlehy, a v rámci mé tvorby patří k dílům, která bych označil jako „iniciální“. Říká se, že každý malíř maluje stále dokola jeden a tentýž obraz, u mne je to právě *Modrá krajina*.

Ústředním motivem obrazu je modrá postava jakési poutnice, která kráčí po molu ke vzdálenému horizontu. O rok dříve (1998) jsem stejný vjem zažil, když jsem sám krácel po zamrzlém Finském zálivu v Petrohradu směrem k horizontu a zajímalo mne, jak daleko může být moře zamrzlé a jak je vůbec možné, že zamrzá. Obdobný motiv jsem vídal i na Lidu nebo v Norsku.

Plátno tedy vzniklo jako koncentrace všech pro mne zásadních cest, ať už to byla Skandinávie, kam jsme jeli s mým bratrem a kamarádem sbírat borůvky, studijní stáž v Petrohradu nebo italské cesty po Toskánsku, Umbrii a Slovinsku. Ale promítla se do něho také česká krajina, přesněji moravská, odkud pocházím, především ta kolem Zlína, jenž je křižovatkou mezi Slováckem, Valašskem a Hanou. Krajina, kterou jsem den co den jezdil na motorce s plátny uvázanými za zády malovat. Krajina, do níž jsem se zahleděl a představoval si přitom horizont moře.

V posledním období studia u Pavla Nešlehy jsem maloval výhradně modrou olejovou barvou, v celé škále jejích odstínů. Nanášel jsem ji na syrový povrch lněného plátna lehkými a měkkými tahy, které by se daly přirovnat k jakémusi chvění nebo tanci jemných konečků štětce nad povrchem plátna, jež svou strukturou připomíná sametový včelí pyl. Těmito tahy, podobajícími se slimáčím nebo myším cestičkám, červotoči ve struktuře dřeva nebo hladině vody zčeřeně větrem, jsem se snažil zachytit pohyb krajiny. Ten jsem už dříve viděl na vlastní oči. Bylo to ve Slovinsku v jedné vesnici vysoko v horách, kde jsem nacházel prázdné patrony z dávné bitvy na Piavě² a pozoroval pohyb hřebenů krajiny. V korunách stromů

¹ Vystaveno: Patrik Hábl, *Copy + Plagiarism*, 28. 6. – 28. 7. 2012, Galerie Kalt, Mnichov, Spolková republika Německo; Patrik Hábl, *Place*, 8. 1. – 9. 2. 2013, Fait Gallery Preview, Brno, Česká republika; Patrik Hábl, *Copy / Plagiarism*, 13. 3. – 14. 4. 2013, Nitranská galéria, Slovenská republika; Patrik Hábl, *Transformations of Landscape*, 3. 5. – 1. 7. 2013, DOX, Česká republika.

² Vojenské střetnutí mezi Rakousko-Uherskem a Německem na straně jedné a Itálií a státy Dohody na straně druhé v době první světové války (listopad 1917 – listopad 1918).

se rozehrála neuvěřitelná scénérie, kterou jsem se snažil si zapamatovat a později uplatnit právě v *Modré krajině*.

Po 15 letech od vzniku *Modré krajiny* jsem se rozhodl provést pokus, jehož cílem bylo zjistit, zda lze tentýž vjem a zážitek z díla zprostředkovat pouze skrze jeho reprodukci. Dlouhou dobu jsem hledal vhodné malíře, nikoli kopisty, ale svébytné umělce, kteří by byli ochotni namalovat obraz přesně podle *Modré krajiny*. Ne každého autora jsem však dokázal zaplatit a ne každý umělec byl ochoten namalovat kopii obrazu jiného umělce.

Oslovil jsem umělce z rozdílných zemí i kontinentů (Indie, Číny, Brazílie, Spojených států amerických, Afriky). Oslovení umělci měli za úkol namalovat kopii *Modré krajiny* podle zasláné reprodukce a základních informací o jejím technickém provedení. Všechny kopie jsem pak nainstaloval vedle sebe, aby byl divák konfrontován s pěti stejnými obrazy bez popisků, a sám tak mohl najít originál i kvalitativní rozdíly mezi jednotlivými díly.

Koncept výstavy reagoval na otázku originality, na práva duševního vlastnictví i na tehdejší soudní kauzu, jež probíhala v Berlíně s manžely Wolfgangem a Helene Beltracchiovými, kteří přes 15 let padělali desítky obrazů od významných malířů 20. století – od Maxe Ernsta, Keese van Dongena po Maxe Pechsteina nebo Heinricha Campendonka. V této souvislosti připomeňme také největšího padělatele všech dob Hana van Meegerena, který svůj život zasvětil zkoumání díla Jana Vermeera van Delft a následně vytvářel nové obrazy, jež vydával za Vermeerovy originály.

Projekt byl nejprve prezentován v Mnichově, kde vzbudil velké ohlasy, a poté v Centru současného umění DOX na samostatné výstavě *Transformace krajiny*. Tam byla také vyhlášena anketa, v jejímž rámci mohli diváci vyplňovat formuláře, zda poznají, v jakých zemích jednotlivé kopie vznikly, a jestli mezi nimi rozpoznají samotný originál. Z několika tisíc hlasujících pouze několik jedinců dokázalo rozpoznat konkrétní zemi a jen desítky návštěvníků identifikovali originál.

Dlouhodobě mne zajímalo, zda může být originální dílo nahrazeno kopií, zda má originalita svou nepřenosnou hodnotu a proč si někteří sběratelé pořízují kopie děl v Číně a originál mají ukryt v seifu. Proč se v Indii malují velké filmové plakáty podle reprodukcí a proč v Japonsku dávají přednost kopiím před originály. Zajímalo mne také, proč se originalita stírá výrobou duplikátů spotřebního zboží ve státech s levnější výrobní silou a manuaturizací. Produkt je někde vyroben, jinde složen a následně distribuován. Přesto má značku země, kde jej ani neviděli.

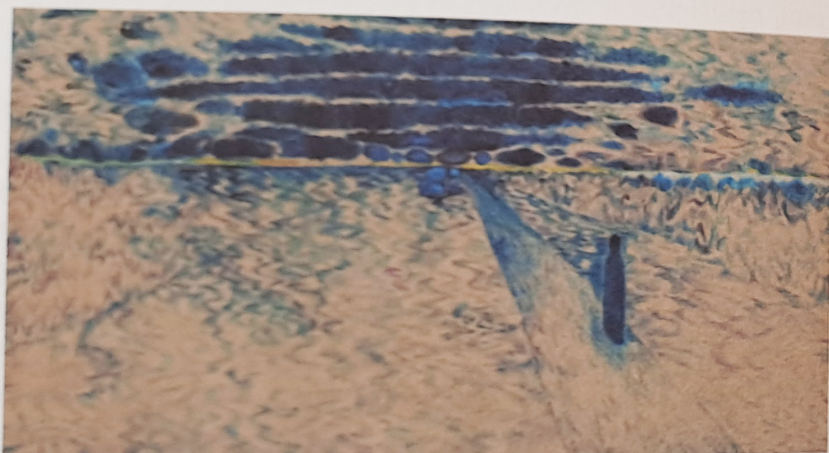
Dospěl jsem ke zjištění, že asijské země díky vlastní tradici dokážou potlačit své ego a snaží se napodobit originál a samotného mistra. Když jsem měl v Japonsku přednášku o tomto projektu, Japonci nechápali, proč si originálu ceníme více než kopie. Tehdy jsem si uvědomil, že pro Asiaty jsou důležitější právě kopie. Je například známo, že šintoistické svatyně se vždy po určité době strhnou a nahradí přesnými kopiemi, a tak se to opakuje už několik staletí. Uvědomování si pomíjivosti představuje hlavní článek celé asijské filozofie.

V Číně zase existuje šest pravidel, jak postupovat v tradičním malířství: jak nanášet barvy, jaký používat štětec nebo jak rozvrhnout kompozici a strukturu. Šesté pravidlo pojednává o kopírování a studiu malířských děl. My Evropané si jen stěží můžeme uvědomit, jaký důležitý význam má pro Asiaty tradice kopírování. Na celém projektu mne překvapila, nebo spíš nepřekvapila, právě Čína, která potvrdila své prvenství v kopírování. Originálu *Modré krajiny* se nejvíce podobaly kopie namalované v Číně a Brazílii. Zato největší originalitou se vyznačovala díla z Indie, USA, a Afriky. Bylo velmi zajímavé sledovat technologický postup jednotlivých umělců: jak si připravili plátno, zda již bylo našepsované, jakou gramáž plátna použili nebo v jaké hustotě olejových barev pracovali. Reprodukce originálu jim byla zaslána v plakátové podobě formátu A2, ze které nemuselo být zcela patrné úspěšné nanášení olejových barev na našepsovaný povrch. Přestože umělci měli přesné informace k postupu a přípravě podkladu i následnému přístupu k zacházení s barvami, ne všichni se mého manuálu drželi. Kopie z Afriky byla zcela jiná díky svému diametrálně odlišnému pojetí a zpracování, přesto do celkové mozaiky skvěle zapadá, stejně jako kopie z Indie nebo Ameriky.

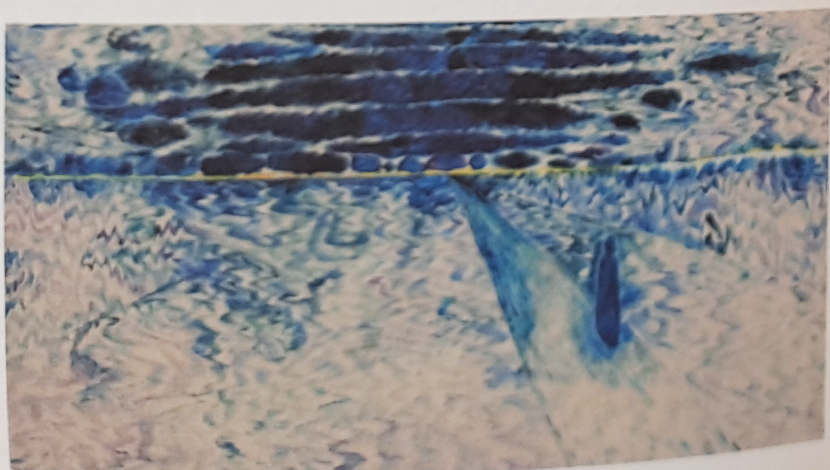
Celý koncept otevírá řadu otázek a jedna z nich je, zda chceme vidět originální díla v reálném čase, nebo se smíříme pouze s jejich kopiemi. V jednom českém muzeu jsem procházel díla Františka Kupky a po chvíli dívání se na akvarely jsem si uvědomil, že se jedná pouze o kvalitní reprodukce akvarelů. Problém byl v tom, že na popisce to nebylo nikde uvedené. Divák je někdy vědomě klamán, nebo dokonce manipulován. Pro mne je obraz živé nepřenosné médium, které se nedá ničím nahradit. Tento koncept je i jakousi obhajobou obrazu. V dnešní době se stává čím dál častěji, že je originální dílo nahrazeno ať už kopií, nebo reprodukcí. Někteří sběratelé se zároveň obávají dát své originální dílo na rozbor, protože kdyby se ukázalo, že před lety koupili falzum, obraz by neměl žádnou hodnotu, proto to raději nechtějí podstupovat. Pro mne byl tento projekt také určitým výzkumem toho, zda je divák schopen dívat se na samotný obraz, nebo pouze hledá popisky k obrazům. Když jsem byl v Petrohradu na studiích, chodil jsem každý den do Ermitáže pozorovat obrazy Henriho Matisse. Tehdy jsem si uvědomil, že obraz dokáže být živý, a pokud se dokážeme koncentrovat, můžeme do něj i vstoupit.

Patrik Hábl (originál), *Modrá krajina*, 1999, olej, plátno

Patrik Hábl (kopie od čínského autora), *Modrá krajina*, 2012, olej, plátno

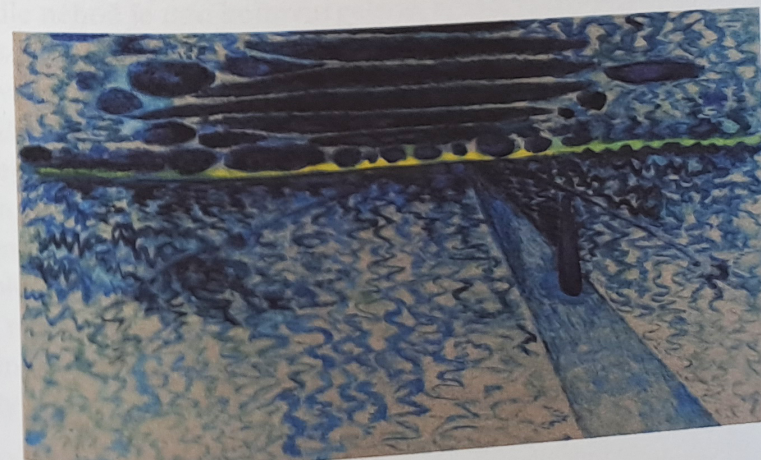
Patrik Hábl (kopie od brazilského autora), *Modrá krajina*, 2012, olej, plátno

Patrik Hábl, (kopie od indického autora), *Modrá krajina*, 2012, olej, plátno

Patrik Hábl (kopie od autora ze Spojených států amerických), *Modrá krajina*, 2012, olej, plátno

Patrik Hábl (kopie od afrického autora), *Modrá krajina*, 2012, olej, plátno